

ישעא ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א
בראשות מו"ד עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

להצלחת דן בן חנה וזוג' עכב"ב - לבריאות שמירה עליונה והרמת קרן המזל וכט"ס לעד אכ"ד

גליון מס' 493

ערש"ק פרשת "וירא" י' בחשוון תשע"ו

במה צריך ביותר לדקדק?

אברהם אבינו - האדם הענק שבענקים. בפרשתינו אנו קוראים על גודל מסירותו של אברהם אבינו לקיים את רצון השם, לקיים מצוה גדולה ויקרה, מצות הכנסת אורחים. אברהם אבינו לא חס על כבודו ומעמדו, לא נרתע מגודל כאביו שאחזו את כל גופו בשל היותו ביום השלישי למילתו, אלא קם והולך לחפש עוברי דרך שיאותו לחסות בצל קורתו! לאחר מאמצים, רואה אברהם אבינו את שליבו חפץ. שלושה עובדי אורח שנדמים לו כערבים. אברהם אבינו רץ לעברם כמוצא שלל רב ומבקש בנימוס לארח אותם באהלו. אברהם אבינו דואג לכל מחסורם ומשרתם במסירות. הוא גם דואג לרחוץ את רגליהם מהאבק שאחזו בהם מהחשש שאולי משתחווים הם לאבק רגליהם. דאגה וטיפול רוחני וגשמי כאחד זוכים אורחיו של אברהם לקבל באהבה. לכאורה נדמה שהכל מושלם ויפה, הכל תקין ומסודר. אברהם אבינו זכה להכניס את אורחיו בצורה הטובה והמושלמת ביותר. אך בואו ותקראו מה הגמרא בבבא מציעא (פו:) כותבת: אברהם אבינו אמר לשלושת האורחים - המלאכים: יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ, כי נדמו לו כערביים, והיות והם רגילים להשתחות לאבק רגליהם, לא רצה להכניס עבודה זרה בתוך ביתו, לכן אמר להם רחצו רגליכם. אמר רבי ינאי בר' ישמעאל: אמרו לו, וכי בערביים חשדתנו שהם משתחווים לאבק רגליהם? כבר יצא ממנו ישמעאל. על דברי הגמרא הנ"ל דרש רבי ירחמיאל שולמן זצ"ל משפיע ישיבת בית יוסף בפנינסק: תמוה ומפליא, איזו טענה יש להם על אברהם שחשדם לעובדי עבודה זרה, הלא כל העולם היו עובדי עבודה זרה ואברהם אבינו טרם ידע שהמה מלאכי מרום שנשלחו משמים. ועוד שהרי מדרכי הנימוס ודרך ארץ לתת להם לרחוץ רגליהם מטורח וליכלוך הדרך, ומה עוד שאמר להם בעדינות ובלשון בקשה "יוקח נא", ואם הם היו באמת בני אדם, הרי היו שמחים מבקשה זו. ועוד תמוה, הרי אומרים חז"ל שאברהם אבינו למד מסכת עבודה זרה שהכילה ארבע מאות פרקים! כל כך רחבות הדעת ועמקות היה לאברהם אבינו בהילכות עבודה זרה, האם אסור לו לחשוש שאורחיו עובדי עבודה זרה ולמנוע אבק מרגליהם? והרי לא עשה כן מרוע לב וצרות עין כי אם מקנאות ה' ודביקותו הגדולה עשה זאת. עם כל זאת לפי רום מעלתו ודרגתו העצומה של אברהם אבינו, היתה כאן צל של תביעה על אברהם אבינו: "וכי בערביים חשדתנו?", והרי כל הפוסל במומו פוסל - כבר יצא ממך בן ישמעאל! ופירש רש"י: "ממך יצא, הרגיל לעשות כן". דקות שבדקות של תביעה היתה עליו, היה לך לחשוב אולי המה מלאכים עוברים. וכשם שאתה אברהם חסידו של עולם לומד לא פחות מארבע מאות פרקים במסכת עבודה זרה, כן עליך ללמוד ארבע מאות ואחד פרקים במסכת כבוד הבריות! אחים ואחיות יקרים, אשריו ואשרי חלקו של מי שמהדר במצוות ומשתדל להחמיר לצאת ידי חובת כל הפוסקים. אבל צריכים לזכור ולדעת שהחומרות הכי נעלות, הדקדוקים שגורמים הכי שמחה בשמים אלו החומרות והדקדוקים במצוות של בין אדם לחבירו, וכבר ידוע הדבר שבית המקדש השני נחרב בשל שנאת חינוג ואין בית המקדש השלישי יבנה עד שנתקן החטא והפגם ונרבה באהבה ואחוה, שלום ורעות. נתחזק ונחזק ובעזר השם יתברך נזכה לבוא הגואל ולבנין אריאל!

פליחות של תוכי

ב"ה בימינו תנועת התשובה הולכת וגדלת, וסמינרים רבים נערכים להשיב לב בנינו תועים לנתיב מישרים ולדרכי חיים, כמדומה שהסמינר הראשון נערך ע"י אבי האומה אברהם אבינו נכתבו בפרשתינו: "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם!" ובגמרא סוטה (י:) למד מכאן ריש לקיש שאברהם אבינו הקריא לשמו של הקב"ה כפי כל עובר ושב, וכיצד עשה זאת? לאחר שאכלו ושתו בצל קורתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, והלא משל אלוקי עולם אכלתם, הודו ושכחו וברכו למי שאמר והיה העולם! מעשה מענין שסיפר מנכ"ל ערבים הרב יוסף וליס שליט"א, מגלה לנו כמה לא תמו רחמיו וידו פתוחה לקבל שבים. תוכי מדבר היה בביתו של הרב שיום אחד נס וברח מהכלוב, חלפו שנים ולא נודע מקום הימצאו. יום אחד התבקש הרב על ידי אחד מהמרצים לבקש מבעל בית שבביתו נערכו הרצאות להסביר לו שהתוכי המדבר שבביתו מפריע למהלך התקין של השיעור... הרב פנה לבעל הבית, ובמהלך השיחה התברר שהתוכי היה המחזיר בתשובה של אותה משפחה, התוכי נמצא תשוש וחולה ע"י שכנם שהביאוהו לביתם, הם טיפלו בתוכי והוא החל אט אט פותח פיו בחוכמה, שר "שלום עליכם מלאכי השרת...", "שמע ישראל..." ועוד דברי תורה... הממשחה החלה לחשוב ולהתבייש שלתוכי המדבר יש ידיעות רוחניות נרחבות מהם והחלו לחקור אחרי השורשים ואט אט צמחו לאילנות מלבליים... כיוור קצר העלה שהתוכי זהו אותו תוכי שברח מביתו של הרב בשליחות שמימית להחזיר בתשובה! אחים יקרים, אם תוכי זכה להחזיר בתשובה, מדוע שאנו לא נזכה בזכות הנפלאה, להאיר את חשכת הגלות ולהטעים את מתיקותה, ויפיה והדרה של תורתנו הקדושה עמוק בליבם של שכנינו ומכרינו, נתפלל, נעשה וב"ה נצליח!

זמני כניסת השבת ויציאת השבת

כניסת שבת	יציאת שבת	רבנו ת"א
16:31	17:29	18:04
16:17	17:28	18:04
16:23	17:28	18:00
16:34	17:30	18:03

הפטרה: ואשה אחת

מדברי ראש הישיבה הרב"ג ר' יוסף מוזרבי שליט"א

זינוך הבנים

האמא קובעת

עיקר צביונו של הדור הבא מותנה בחינוך של הילדים, והאמהות הן הקובעות את צורת חיי המשפחה בכלל ובפרט. כי כל כשרות הבית, היסודות של טהרת המשפחה, היסודות של חינוך הילדים, הכל תלוי ביחסה של עקרת הבית ובחינוך שקיבלה. אם האישה חדורת חינוך דתי, הרי שגם גידולי הבית יהיו גידולי תפארת לעם ישראל בכל התנאים והנסיבות. אף הזקנים שברכו את בועז כאשר לקח לאישה את רות, אמרו לו: "יתן ה' לך את האישה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהן את בית ישראל, ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה", כי כל בנין הרוח של בית ישראל הוקם על ידי אמהות ישראל רחל ולאה ותמר. ואף גאולת ישראל באה בזכות בקשתה של רחל אימנו, כמו שנאמר: "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו", והקדוש ברוך הוא משיב לה: "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושבו מארץ אויב ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושבו בנים לגבולם". חלקן של הנשים בבנין בית ישראל על יסודות הקדושה והטהרה הוא קובע ומכריע ביחס לכל דמות החיים וצביון הליכותיו. הנשים בונות והנשים הורסות. ידוע ממצייאות היומיומית שכאשר האמא "מדרבנת" את הילדים בנועם אמריה ללמוד ולשנן, להתפלל או לברך, הדברים מתקבלים מיד. לא לחינם הכתוב קורא לתורה "תורת אמך", ולא לחינם חז"ל התפארו באמא כגון: אשרי יולדתו או "שמן וחמין שסכתני אימי בקטנותי עמדו לי בזקנותי". (חולין כד:).

אשריהן האמהות המוסרות נפשן בעבור תורת בניהם ששכרן מושלם בשמים, חיזקו ואימצו.

שלום בית

לאיזו צרה נקלענו

רבים הם האנשים שלאחר תקופת נישואין מסויימת טוענים שנפלו לצרה גדולה ולמקח טעות, ולא זה/זו הבן/בת זוג שהתכוונו. השוטים שבהם רצים לבית הדין הרבני להסדר גט, היותר חכמים "סוחבים" את החבילה עם מריבות והתפרצויות, אך החכמים רואים את הטוב שבשני, מטפחים אותנו, מגדלים ומרוממים. ומה בקשר לצרות? הרי יש צרות גדולות יותר לאנשים וטוב שזו רק צרותינו! ישתבח שמו לעד! ואם בעלי אמונה הם, אף יוצאים בריקוד ובמחול, וה' הופך את הכל לטובה. ומסופר על הגאון רבי ישראל גוטמן זצ"ל רב העיר בקהילת יאסי שברומניה, שאחת הנשים הנכבדות הגיעה אל ביתו. פניה של האישה הפיקו מרירות, מרירות נשמעה גם בקולה כשצעקה: רבי! אינני מסוגלת לסבול עוד את הצרות שגורם לי בעלי, לא אצא מכאן עד אשר יבטיח לי הרבי כי יסדיר לי גט, כיון שרצוני להתגרש מבעלי. מוכן אני להסדיר את ענין הגט - השיב לה הרבי בלשון פיוס - אך זאת רק אם תמלאי את הוראותי. וכך עליך לעשות: במשך חודש ימים יהא עליך ללכת בכל ערב שבת לבתים השוכנים ברובע העוני שבעירנו, ולחלק לעניים המתגוררים שם לחם ובשר לכבוד שבת, ולאחר חודש - אסדר את הגט. האישה הסכימה ויצאה את בית הרב. משחלף חודש והאישה לא הופיעה בשנית אל הרב על מנת לדרוש את הגט, שלח רבי ישראל לקרוא לה, ואז שאל אותה מדוע לא באת מקץ חודש? השיבה האישה: בכל ערב שבת, כשעברתי בבתי העניים, ראיתי מה הן צרות אמיתיות, נוכחתי שיש אנשים שלהם צרות גדולות משלי, והחלטתי שמוטב כי לא אתגרש... ובלילה הוסיפה האישה: ורק בזכות חוכמתו של רבנו - ראיתי את פני הדברים והחלטתי את אשר החלטתי...

ואשרי הזוכים לראות את האור ולהתעלם מן החושך, חייהם בכפליים ונהנים הם בזה ובבא.

אמרי שפר

רה"ק רבי משה הכהן מרזבדוב אומר: לפעמים נהנה השומע על חטאו של הזולת יותר מן החוטא עצמו. מהו אפוא ההבדל מי החוטא, כששניהם נהנים מאותו החטא?

רה"ק רבי יצחק מאיר מגור אומר: מי שמהרהר וחוזר ומהרהר בפגם שעשה, הריהו חושב בדבר רע. ובמקום שהמחשבה שרויה - שם שרוי האדם. נמצא - בתוך רע הוא שרוי.

רה"ק רבי דב בר ממזריץ אומר: "הרהורי עברה - קשים מעברה" (יומא כט) - מי שבא לידי הרהורי עברה, סימן שעבר עברה, כי בלי חטא אין הרהור.

(פתגמים נבחרים)

רה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק אומר: החוטא ומוחל לעצמו - רשע גמור טוב הימנו.

מוטענעוים לעבט

גם יחד, ריבוי הן בכמות והן באיכות החטאים. וזה שנאמר "זעקת סדום ועמורה כי רבה", ריבוי בכמות, "וחטאם כי כבדה מאוד" - ריבוי באיכות! (מעין השבוע)

"אל תיראי, כי שבו אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם" (כאיז)

שאלו רבותינו, מדוע נידון ישמעאל "באשר הוא שם", ואילו בן סורר ומורה שגנב מהוריו, זלל וסבא, נידון למיתה על שם סופו עתיד הוא ללססם ולהרוג כדי למלא תאוותו, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב? רבינו אליהו מדרחי זצ"ל ענה, שהחילוק פשוט: בן סורר ומורה כבר התחיל במעשים רעים, אלא שעדיין לא הגיעו לשיאם. לפיכך מענישים אותו בכל חומר הדיון על שם סופו. אבל ישמעאל לא חטא כלל בענין הריגה בצמא, ואין להענישו משום העתיד. ובספר "בינה לעתים" פירש בזה מה שנאמר בדור הפלגה "זוה החילם לעשות", שמכיון שהחלו במעשה ניתן להענישם על שם סופם. וכבר העירו שלדבריהם, הרי מידה טובה מרובה ממידת פורענות, ומי שמתייצב על דרך טובה, ודאי נידון על שם סופו ופיסגת התעלותו!

(מעין השבוע)

כי מצידי לא תהיה עוד מניעה לילד, אולם "ואדוני זקן" - אברהם כבר הזקין מכדי להעמיד בן. וכאשר אחר כך שינה השם יתברך את דבריה, מפני דרכי שלום, שכאילו אמרה על עצמה: "ואני זקנתו" - הרי רשאית היתה להכחיש זאת, כיון שבאמת צחקה לא על זקנותה שלה, אלא על זקנותו של אברהם. אך בכל זאת היה בזה משום חטא, מאחר שאמרה סתם "לא צחקתי", באופן שאפשר לפרש זאת, כאילו לא צחקה כלל וכלל. מכאן יכולים אנו ללמוד, עד כמה חייבים אנשי מעלה להתרחק מהשקר, שאפילו כאשר הדברים עצמם אינם שקר, אלא שאפשר לפרשם באופן שאינו מתאים לגמרי אל האמת - הרי גם זה חטא הוא...

(מענינה של תורה)

"זעקת סדום ועמורה כי רבה" (יח,כ)
פירש הרב "צרור המור" זצ"ל: יש חטאים חמורים, עבירות נוראות אשר די באחת מהן לגזור מוות על האדם. ויש חטאים קלים, עבירות שאדם דש בעקביו, אבל כשהן מוכפלות, הרי הן כנימים דקים של חבל הנשזרים יחדיו עד להיותם כבל עבה וחזק. כמו שנאמר: "וכעבות העגלה, חטאה". וכלשון החסיד בחובות הלבבות "אין קטנה בעבירות עם ההתמדה, ולא גדולה בהן עם בקשת מחילה". בסדום, היו שני הסוגים

"ואברהם ושרה זקנים באים בימים זדל להיות לשרה ארוז כנשים" (יח,א)
ידועים דברי רבנו האר"י הקדוש זצ"ל, שקוצבים מהשמים לכל אדם ואדם את כמות הדיבורים שידבר, ולאחר שסיים את הכמות, נפטר מן העולם. ואמרו רבותינו בתלמוד (קידושין מט:): "עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו". והנה שרה אמנו זכתה להגיע לזיקנה ולאריות ימים, ומשמע מכאן לא היתה מדברת הרבה ככל הנשים, אלא היתה ממעטת בדיבור ולכן זכתה להגיע לשיבה טובה. וזהו שאומר הכתוב: "ואברהם ושרה זקנים באים בימים" - אברהם ושרה זכו להגיע לזקנה, ואם תשאל איך זכתה שרה להגיע לזקנה, והרי נשים נטלו תשעה קבים? על זה המשיך הכתוב: "חדל להיות לשרה אורח נשים" - שרה לא היתה מדברת הרבה ככל הנשים, לכן זכתה לאריות ימים...

(תורת הפרשה)

"ותכוזי שרה לאבור לא צווקתי" (יח,טו)
שאל "הכתב והקבלה": איך יתכן כזאת, שצדקנית כשרה תכוש? ברם, באמת הלא התפלאה שרה וצחקה בגלל "ואדוני זקן", שאמרה: "אחרי בלותי היתה עדנה" - אומנם באמת כבר נוכחתי לראות,

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

שאל אותו: הפלפול שהשמעתם - האם הוא שלכם, או שמא ראיתם אותו באיזה ספר? היסס הרבי רבי שמעלקע לרנע ולבסוף אמר: הלא אתם המרא דאתרא, אענה לכם. לכשראיתי כי באתם לבית הכנסת הבנתי שאתם רוצים להפריך אותי ולבזות אותי, ואז אמרתי לריבוננו של עולם: שמעלקע עצמו ראוי שיבזוהו, אבל אבי הלא היה אדם גדול, וזקני היה אדם גדול, וכך חזרתי אחורה עד שישה דורות, ואמרתי: אם כן, כלום להם מגיעה בושה כזו שנכדם יסבול בזיונות? מיד שלחו לי משמים את אבי ורבא והם ביארו לי את מחלוקתם... השיב רבי עזריאל: אם כך, הלא אני צודק. ללמוד אינכם יכולים, אז אתם מביאים את אבי ורבא!... ורבי עזריאל יצא מן החדר בכעס. כלומר, הוא האמין לו שהביא את אבי ורבא, זה כן, אבל אם איננו למדן, אין הוא מחשיב אותו משום כך, והוא יצא ועזב אותנו!... את הסיפור הזה סיפר לי רבי שמעלקע שליט"א, הידוע ומפורסם בלונדון, והוא אמר לי שהסיפור ידוע במשפחתו המיוחסת ליוצאי חלציו של הרבי רבי שמעלקע זצוק"ל, שגם הוא מנכדיו. (שאל אביך ויגדך)

יהייתם לי סגולה

זרע של קיימא - קיום מצות שילוח הקן (על ידי האיש או האשה), סגולה היא לזרע של קיימא.

זרע של קיימא - לימוד תורה היא סגולה גדולה לזרע של קיימא.

זרע של קיימא - להוסיף לאיש שם "חיים" או לאשה שם "חיה" סגולה היא לזרע של קיימא. (סגולות רבותינו)

על כן יאמרו המושלים - מושל וזמשל

מעשה בראובן, שבא לידי דין ודברים עם חברו שמעון ורב עימו והיה בליבו עליו. לימים היה ראובן מהלך ברחובה של עיר ופגע באחד מידידיו הטובים, לוי, שהיה מקובל עליו כאדם מהוגן וישר דרך. סיפר ראובן ללוי על הדברים, שנפלו בינו לבין שמעון, והוסיף, כי גדולה הטינה שהוא שומר לשמעון, משום שהלה לא צדק כל עיקר בריבו איתו. אמר לו לוי: "וכי מכיר אתה יפה בטיבו של שמעון זה, עד כי ברי לך שאינו אדם כשר? לפני ימים אחדים ראיתו, דרך מקרה, מסב במסיבה עם רבינו הגאון, המפורסם בחסידותו, ורבינו חלק לו כבוד גדול". מששמע זאת ראובן תמה תמיהה גדולה, ברם לא עלה על דעתו להטיל ספק באמיתות הדבר, שכן היה לוי מקובל עליו כאדם מהימן ביותר. פתח ואמר לו: "יודע אתה, הרהור ספק נכנס בליבי, שמא לא צדקתי בריבי עם שמעון, ואף על פי שבטוח הייתי עד היום בצדקתי, מששמעתי סיפורך התחלתי

מהסס בדבר: שמא, מי יודע?". לאחר כמה ימים נפגשו שוב הידידים. אמר לוי וראובן: "יודע אתה, אתמול שוב ראיתי את שמעון יושב לפני שני גדולי הדור רבי... ורבי... ושניהם קרבוהו קרבה יתרה וכבדוהו כבוד גדול". מיד נפל ראובן על פניו בוכה ומצעק: "וי, וי! מה גדול החטא שחטאתי נגד רבי שמעון (מעתה - גם רבי איתקרי!). עכשיו אין עוד צל של ספק בליבי, שלא אני צדקתי באותו ענין. אף איני יכול כלל להבין, כיצד הייתי בטוח כל כך, שאני הצדיק, ואדם גדול כמוהו הוא הרשע?". לעיתים קרובות יארע ששני בני אדם נעשים אויבים זה לזה ונוטרים איבה שנים על שנים, יש שיבקש אדם מחבירו איזה דבר, והלה מסרב לעשות את מבוקשו, מיד הופך הוא להיות לו שונא בנפש ומוכן הוא לקרעו כדג. ברם אילו היה כל אדם מביט על חבירו כעל גדול הימנו, ודאי שהיה יכול ללמד עליו סנגוריה ולמצוא לו צד זכות.

(משלי החפץ חיים)

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא נכנסו לפניו משורת הדין.

✓ אמרו חכמינו בספרי: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", שעל ידי אהבת חברים והשלום מקיימים ישראל את התורה. והסבר הדברים הוא מפני שתרי"ג מצוות נאמרו למשה מסיני וכל אדם מישראל מחוייב בכל התרי"ג מצוות, וכל שלא יקיים אפילו מצוה אחת יתגלגל חלילה שנית ויבוא לעולם הזה לתקן מצוה זו, ומכיון שאין ביכולת האדם לקיים את כל התרי"ג מצוות הן מצד המציאות ובפרט בזמן הזה, והן מצד החיוב שהרבה מצוות שייכות לכהנים או ליום וכיוצא בזה, על כן כשיש אהבת ישראל ומקיים המצוה בשם כל ישראל נעשה הדבר כשותפות שחולקים בריוח, ולכן על ידי אהבת חברים מקיימים ישראל את התורה.

✓ אין הקדוש ברוך הוא אוהב אלא למי שאוהב את ישראל, וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקדוש ברוך הוא מגדיל אהבתו עליו. ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל שהקדוש ברוך הוא חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, דורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולפתוח עליהם שערי הברכה. הא למה זה דומה? - לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנה, והוא הדבר שהטבע יעיד עליו.

✓ אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה - שתי מצוות עשה. אחת מפני שהוא בכלל רעים, ואחת מפני שהוא גר, והתורה אמרה "ואהבתם את הגר". ציוה על אהבת הגר כמו שציוה על אהבת עצמו שנאמר: "ואהבת את ה' אלוהיך". הקדוש ברוך הוא עצמו אוהב גרים שנאמר "ואוהב גר".

אדם יסלקו ממנו בטענות ואמתלאות. וזהו הפך מידת אנשים רעים ששמחים במפלת חברים, ומגלים חסרונות שלהם, ועושים השגגות לזדונות לעין כל, ומעוררים מלדים ומחלוקות, ולא עוד אלא שמתהללים בזה שעשו חוכמה וגבורה, ובאמת החוכמה והגבורה היא להיות מן הטובים המקיימים מצוה זאת כראוי.

✓ מצות "ואהבת לרעך כמוך", אין הכוונה דוקא שיאהב את חבירו כמוהו, כי לא יקבל לב האדם שיאהב את חבירו באהבתו את נפשו, וכבר רבי עקיבא לימד שחיי עצמו קודמים לחיי חבירו, אלא צייתה התורה שיאהב את חבירו בכל ענין כאשר יאהב את עצמו בכל הטוב, דהיינו שכשם שטבע האדם לאהוב את עצמו בכל הטובות כגון עושר וכבוד ולא מקנא בעצמו ואין לו צרות עין על עצמו, כן צריך לאהוב את חבירו עד שירצה שיהיה לחבירו את כל הטובות שבעולם, ולא יהיה לו צרות עין על חבירו, כי לפעמים אוהב אדם את חבירו ורוצה שיהיה לו טובות, אבל רוצה הוא שלעצמו יהיה יותר מחבירו ושחבירו לעולם לא ישוה אליו, ולכן צייתה התורה להסיר את הקנאה מחבירו, ולרצות שיהיה לחבירו את כל ריבוי הטובה, כפי שרוצה האדם שיהיה לעצמו.

✓ טוב ונכון מאוד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם, להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה, בהיות איש או אישה מישראל שרויים בצער, שהרי נתחייבנו לטרור בשור אחינו או שיו הנידחים, להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, כל שכן שחייב לטרור עבור בעליהם.

✓ חייב אדם לטרור בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חבירו בין דל ובין עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם.

✓ מצות ליכנס לפניו משורת הדין שנאמר: "ואת המעשה אשר יעשון". אמרו חכמינו: לא חרבה

✓ מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך", לסייך צריך לסיפר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו. ✓ מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף וליילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן ולסעודם בכל צרכיהם. ואלו הם גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. ואף על פי שכל מצוות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל "ואהבת לרעך כמוך", וכל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותם לאחרית בתורה ומצוות.

✓ אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה, כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויות בכך, שהאוהב חבירו כנפשו לא יגנוב ממונו ולא יגאף את אשתו ולא יגנוב ממנו ולא בדברים, ולא ישיג גבולו ולא יזיק לו בשום צד, וכן כמה מצוות אחרות תלויות בזה. והמתנהג עם חבירו דרך אהבה ושלוש ורעות ומבקש תועלתו ושמח בטובו - עליו הכתוב אומר: "ישראל אשר בך אתפאר".

✓ מצוה לאהוב את חבירו, ובכלל זה אהבת השלום... ודע והבן כי גדול מאוד השלום, שבית ראשון למה חרב? - על שהיו בו שלוש עבירות, עבודה זרה, גילוי ערות, ושפיכות דמים. ובית שני למה נחרב? - מפני שהיתה בהם שנאת חנם... וזה דבר הנראה לעינים כי גדול עונש שנאת חנם מאוד, כי אותם שהיו בהם שלוש עבירות נגאלו אחר שבעים שנה, ואותם שהיה בהם רק שנאת חנם לא נתגלה קיצם.

✓ יש לו לאדם לעזור לחבירו בכל יכולתו ולחפות על חסרונותיו כמו שמחפה על חסרונות עצמו, ואם יש על חבירו כעס מאיזה